

Поштовани читаоци,

*Пред Вама се налази прво, електронско издање часописа „Глист“, који у
целости представља плод рада младих и надарених људи, ученика Гимназије.*

*Сама идеја оснивања гимназијског листа постоји неколико година и било је
више покушаја да се она спроведе у дело, али због различитих околности
пројекат никад није стварно заживео. Најзад, након бројних неуспешних
покушаја, залагањем пар упорних појединаца, започиње прикупљање
материјала и уобличава се нова концепција ученичког гласила која ће доносити
различите ставове и размишљања гимназијалаца, њихов поглед на живот,
свет и уметност, науку, као и дела која сами стварају.*

*Позивамо све заинтересоване да се својим текстовима укључе у
живот „Глиста“.*

Милош Михаиловић

Сомборски олимпијци

Наш град представља доказ пословице „Не суди о књизи по корицама“. Наизглед обична паланка у пространој војвођанској равници, а ипак, култура, уметност, историја и наслеђе града указују да је ово мирно место некада играло знатно важнију улогу на панонској па и европској позорници.

Свака област крије неколико невероватних људи који су били у самом врху својих занимања, а нажалост већина нас ни не зна за њихово постојање. Неки од најбољих уметника, глумаца, режисера, писаца и спортиста су утонули у заборав, најчешће управо нашом кривицом. Област која је нарочито заборављена је спорт, што због тога што је Сомбор у њему најзначајнији био још пре Другог светског рата, што због тога што недостатак видео материјала и чињеница да су они помало изостављени из школске наставе. Све је то утицало на постојање обиља великана о којима сећање бледи и прети да нестане сваког дана.

Не може се причати о сомборским великанима а да се не помене Иштван Хорват (Светозар Милетић, 1932), вероватно најбољи рвач икада рођен на овим просторима. Вишеструки првак државе, наступао за репрезентацију од 1959. До 1973. И забележио преко 1000 наступа за државни тим. Освајач једне олимпијске и пет медаља са светских првенстава. Први рвач у свету који је добио награду за фер плеј *Пјер де Куберте*.

Вероватно најпознатији је Радивој Кораћ (Сомбор, 1938-1969), прослављени српски кошаркаш, репрезентативац Југославије, дугогодишњи члан ОКК Београда и један од најбољих Европљана које је ова игра икада видела. Освајао је медаље на олимпијади, два светска и четири европска шампионата. Упамћен је као непоновљив стрелац. Једном приликом је у Купу европских шампиона шведском *Алвику* убацио чак 99 поена. Препознатљив је и његов начин извођења слободних бацања које је било изузетно успешно. Једном приликом је у ТВ емисији шутирао 100 слободних бацања и успео је да погоди сва. Трагично је погинуо у саобраћајној несрећи у околини Сарајева. У његову част ФИБА је покренула такмичење под називом *Куп Радивоја Кораћа*.

Такмичење је угашено 2002. када је национални куп тада Србије и Црне Горе преузео његов назив.

За крај, најуспешнији сомборски спортиста, рвач Иван Фргић (Сомбор, 1953.), учесник три олимпијаде, члан репрезентације од 1969. до 1984. Проглашен је за спортисту века града Сомбора, поставио је темеље нашег рвања које ће изродити још много олимпијаца. Управо он је по многима један од најбољих српских рвача свих времена.

Никола Радић IV-5

Интервју са Зорком Милошевић - заступницом младих у Сомбору

Два ученика наше школе, Огњен и Марија, посетила су Канцеларију за младе-место где се можете дружити, испољавати своју креативност, учествовати у разним дебатама...

Нашли смо се са Зорком која је једини мост између града Сомбора и младих у њему. Разговор са њом нам је и више него пријао, опустили смо се уз пријатне теме, а нисмо ни приметили како нам је време брзо протекло. Обасути јаком енергијом и позитивним утицајем, који је на нас оставила, како Зорка, тако и окружење где смо боравили, желели смо одмах присуствовати радионици која је следила, али нажалост због обавеза које смо имали, нисмо могли. Срдачност коју смо тамо осетили свакако нас је намамила да дођемо одмах првом прили. Издајамо делић нашег разговора.

Можете ли укратко појаснити историјат Канцеларије за младе?

Канцеларија за младе је основана 2008. године као организација у склопу Општине Сомбор и једна је од првих Канцеларија за младе у Србији. Она је, уједно са Омладинским домом, настала са сврхом да замени установу Дома омладине која је укинута 1996. године. Њена сврха је да кроз разне активности окупља младе различитих интересовања који су отворени за нове идеје.

Какве активности пружа канцеларија за младе?

Активности које организује Канцеларија за младе су разноврсне и пружају могућност да свако пронађе нешто што воли. Оно што је примарно јесу радионице које имају сврху едукације, опуштања и формирања ставова о

актуелним вредностима. Одржавају се сваке недеље по одређеном распореду. Тако на пример, уторком се окупљају млади који воле уметност, креативност, цртање, сликање... Оно што је битно, јесте да тим радионицама не присуствују само талентована деца, већ свако кога такве ствари привлаче; четвртком увек имамо неког госта који нам кроз причу и пропратни материјал приближава његова путовања. На тај начин смо пропутовали читав свет, од европских земаља до Мијанмара, Аустралије, Канаде. Циљ овога јесте ослободити младе страха који нису до сада путовали, а желе. И наравно, како за мале паре пропутовати Европу. Једно од мени интересантних прича, је како путовати возем ноћу, а током дана обилазити главне градове. Петак је дан за дискусију о разноврсним темама. Сваке недеље неко припреми одговарајућу тему о којој ћемо дискутовати, а пре тога обавезно погледамо филм који нам отвара врата разних мисли, а наравно, везан је за предмет који је актуелан тога дана. Затим следе приче и искуства младих.

Која вас је радионица највише одушевила?

Путујемо и заиста, а не само кроз радионице. Сусрећемо се са осталим канцеларијама за младе: из Осјека, Словеније, из других градова из Србије. По мени, једна од најзабавнијих активности које смо организовали било је петодневно камповање у близини Бездана. Спавање у шаторима, припрема хране у природи, вожња кануима, све то је једно посебно искуство за које се надам да ћемо опет организовати.

Ова установа тежи да прошири обим активности. Једна од идеја је, на пример, оснивање радионице која се бави антифашизмом. Суштина ове установе јесте да развија самостално мишљење и да освешћује младе и зато позива све да јој се придруже.

Марија Костић III-5,
Огњен Мاستилица III-5

Судбина уметника у роману *Прољећа Ивана Галеба* Владана Деснице

Било је то давно, у једном далеком месту на морском жалу – ако свет меримо годинама и миљама. Многи тако чине, и то изгледа сасвим у реду. Премерити све што постоји! Зар има већег подухвата? Ипак, замислимо само ту обалу, прскану белом пеном и узбурканим таласима; замислимо да постоји карта тог места, растворена пред нама. Једнолична плава површ за вечно промењиву пучину, тло приказано преко низа изохипси, налик на скелет огољен од меса; то је оно што ћемо видети. Узмемо ли шестар, уз мало знања лако ћемо одредити дужину обале. И ко то може оспорити? Тачност добијеног резултата, дакле, биће ван сваке сумње. Ипак, ако и посумњамо у то – ако се усудимо на ту јерес – можемо прећи целу дужину граничног подручја воде и копна, гацајући по мокром песку и бројећи кораке. И сасвим је сигурно, када се сви рачуни сведу, да ћемо добити другачије решење. Како то? Једноставно, једноставно! Оно што ми сматрамо истинитим тек грубо оцртава стварност; линија обале није јединствена као што је приказујемо, већ састављена од безбројних мањих линија, усека, увала и ртова. Да, можемо добити и шестсто и седамсто километара; другим мерењима, пак, наћи ћемо да је та дужина бесконачна. Не, не... Зашто ово и причам?

Људи воле објашњења, воле разум и рационалност. Владајућа парадигма јесте да је све могуће дефинисати, и то се уклапа у слику света која је доминантна код већина особа. Истина, нешто није лако до краја описати – али то је само наша кривица, а не општа несазнатљивост природе. Ипак, право је питање да ли је уопште могуће спознати ишта ван нас самих. И да ли је то уопште потребно? Уметници се скоро никада не баве покушајима објашњења онога што чине и стварају; уместо тога, њихов живот и уметност се спонтано – слепо – нагонски преплићу у једну нераскидиву, органску целину; ум уметника другачији је од ума аналитичара. И то је сасвим разумљиво; постоје толике ствари које се не могу објаснити употребом логике и позивањем на разум. У сваком од нас лежи читав један свет, различит од свих што су икада постојали и свих што ће икада

постојати. И заиста, ко може рећи да познаје икога? Ко може рећи да уопште познаје и себе? Ништа не постоји ван нас самих. И заиста, када се осврнемо на године прошле, нећемо видети јасну хронику једног усуда, већ нешто налик обали Галебовог завичаја, изгубљене у магли – низ сломљених слика ван простора и времена. Праву оштрину и бол, али и сласт, имаће само за оне најрањивије на живот сам – дакле, на уметнике.

У Десничином роману, захваљујући специфичној композицији и лирском приступу, имамо прилику да живот насловног јунака доживимо изнутра – и то је једини начин на који је то заиста и могуће. Зар је могуће свести неку особу само на сува факта, на низ бројева и тврдњи који ће нам рећи све о њој? Да ли су наша сећања сводива на низ штурих чињеница, хронолошки поређаних? Не, не, и опет не! Пролећа људског живота сва су у одломцима сећања – полузаборављеним мирисима, бојама, текстурама, светлостима и сенкама – у давним осећајима који искрсавају у нама и поново колају венама с новом снагом. Уметник попут Ивана Галеба, свикао да опажа свет на друкчији начин, биће потпуно свестан чудне природе живота и памћења. Сама по себи судбина уметника није нешто битно различита од судбине других људи, али оно што чини разлику јесте самосвест и болни, дрхтави осећај прожетости слатком горчином живљења – тако несвојствени већини човечанства. Посматрајући – осећајући – писца, сликара, музичара – нисмо у додиру са надљудским бићем, неким ко је изван човечанства – насупротив, ми се срећемо са Човеком доведеним до пуног испољавања своје људскости – тако савршеним и несавршеним, у исти мах!

Иван Галеб тако постаје представник свих нас, заточник човечанства, задржавајући у исти мах своју јединственост, заступајући себе; прича о његовом животу је у исти мах и прича о Животу самом. Кроз Галебов солилоквиј доживљавамо парадокс самог постојања: испуњеност се рађа из неиспуњености, пуноћа из празнине, савршеност из несавршености, бесмртност из смртности. Тек када научимо да пригрлимо стварност какву јесте – да се ослободимо својих апроксимација и умишљања који је рационализују – доживећемо пун интензитет битка и схватићемо благослов, али и проклетство који леже на нама. Има ли ичега лепшег? Има ли ичега тужнијег? О, животе! Тешко је твоје бreme, и многи га с муком носе, али ономе ко тебе воли и хиљаду година би прошло попут сна у једној ноћи. Постоји ли разлика између сећања и снова? Како време одмиче, они се стапају... И немогуће је разлучити их. Једнога дана, када се будемо освртали на наша пролећа, нећемо знати да ли су она стварност или сан, али то нам неће бити важно. Ту лежи почетак мудрости, и њен крај.

Апсолутна власт никад не греши

Од почетка цивилизације па до данас сменило се много различитих царевина, краљевина, гувернија, република и вазалних држава. Сваки од ових режима имао је своје методе одржавања власти: војном силом, страхом, одузимањем хране, крађом земљишних поседа, спаљивањем, и осталим методама тортуре, али убедљиво најнехуманије оружје имали су (и још увек имају) тоталитарни режими: побијање саме истине, стварање илузије о својој апсолутној и непогрешивој власти, побијање разума.

Један од најранијих облика овакве власти налазимо у периоду Римског Царства. Иако је у то време власт најлакше било одржати мачем и стрелом, царска власт је била сматрана апсолутном и непогрешивом. „Па сам Цезар је изабран од стране Богова, како би он икада могао да погрешити?“ Таква мишљења су тада била усвојена међу римским грађанима и безбројним легијама, али ипак, робови, обични грађани, опседнути и покорени народи нису се заваравали овим лажима. Режим није био довољно моћан и сложен да у томе успе. Тек после много векова, појавом бројних аутократских режима, ова је метода манипулације јавног мњења била „успешно“ оживљена и скоро усавршена. Велики, и донекле успешни практичари, овог правца били су комунизам, фашизам и нацизам. Ова три режима имали су апсолутног, неоспоривог вођу и партију која га окружује. Њихова правила била су окрутна, строга и у њих се ни у ком случају није смело посумњати, а камоли их прекштити. Све, али апсолутно све, у држави морало се повиновати власти и њеном систему мишљења или би било избрисано.

О овој ехо комори пише и Булгаков у свом делу „Мајстор и Маргарита“. У овом делу, *МАССОЛИТ* представља организацију писаца који пишу литературу, текстове, песме, новинске чланке и хвалоспеве у масовним количинама. Та дела су готово идентична, славе и хвале режим док жестоко нападају његове противнике. У Орвеловом делу „1984.“, овај тип литературе је постао толико усавршен и заступљен да већину књижевности пишу машине које само користе

десетину појмова и строфа, а масе то широко прихватају. У истом делу Орвел описује и Министарство истине, чији је посао да сваки дан пролази кроз бројне новине, књиге и песме и да коригује сваки примерак тако да изгледа као да је Велики Брат предвидео будућност; мењају текстове сваки пут када промене свог противника, тако да би испало да су одувек били у сукобу са њима; мењају текстове да би сакрили постојање особа које су због својих злодела (сумње у режим) бивали „избрисани“. У овом режиму свака особа је константно посматрана и прислушкивана, људи се подстичу да стално проверавају своје ближње, не би ли они проглашени противницима система, деца бивају учена да пријављују своје родитеље ако они изразе неверу у Великог Брата. У оваквом систему сваки акт мишљења који барем мало одступа од стриктног сета правила Океаније заслужује брисање те особе из свих могућих списака и евиденција, јер како може постојати неко ко сумња у нашег Драгог Вођу?!

Иако апсолутна власт и њене окупне методе могу натерати човека да каже шта год они желе, она никад, али никад, не може ту особу присилити да у то и верује, и када таква власт одузме скоро све начине изражавања слободе, док год постоји идеја о слободи, о слободном мишљењу и уметности која није спутана, постојаће и људи који ће се за ту слободу и борити.

Филип Штрангарић IV-5

Вук Исакович и његова звезда

Хладан ваздух обасипа прашином путеве усмерене незнаним, далеким и мистичним местима. Различитих праваца пружања и неодређених циљева ништа сами по себи не говоре. Погледа другачијег од осталих, чисто срце видело је оно што остали нису, а било је присутно. Као невидљива за друге, на небеском своду, изнад тих чудноватих и испреплетаних путева, бдила је звезда, сјајем толико јака да је осветљавала дуге стазе.

Корачајући тешким, болним и промрзлим ногама у подераним опанцима и ритама, утискивали су дубоке трагове у непробојно тло и стазу којом су ходали. Куда ли их је водила, знано је управо оном ко је њен крај достигао и видео, вођен чудноватом звездом која је, као одраз у његовим очима, сијала пријатном топлином и великом снагом. У незнању, несвесности и у могућности да са њим деле исту слику, они су познаваоцу почетка и краја стазе којом су вођени, указали поверење и бесконачну оданост, следећи га. Жеље су биле јаче од свега што их је спутавало, а речи које су им уливале наду у бољу сутрашњицу и снагу потребну да издрже све недаће које су их задесиле, јачале су њихову веру. Они су покорно слушали речи уста која су знала шта говоре, мада и она задрхте у тренуцима немоћи, али снага речи побијала је сваку сумњу. Речи су им обећавале оно битно што су врло мало познавали, јер им је то и током читавог живота било одузето. Мир за којим су жудели и слобода која им је била остварена само у сновима, била су чврста обећања чистог срца.

Чисто срце водило је свој народ и на стази, можда превише дугачкој и далекој, борило се за њега и на том путу за њега страдало. Туга голема није била довољно јака да пољуља стамену вољу. У очима борца, човека који се жртвовао за свој национ, кога су следили, волели и коме су веровали, видели су бескрајни плави круг и у њему звезду.

Звезда се полако гасила у његовим очима, али је у њиховим зато сијала пуним

сјајем. Светлост топла и јака, осветљавала им је стазу до самога краја. Спознали су чувено, мистично и недостижно. У њиховим срцима живела је неизмерна захвалност ономе који их је волео, за њих се борио и чија звезда их је спасила. Та звезда и дан-данас сија пуним сјајем, а део племените крви борца још струји венама нашега народа.

Никола Кукић IV-5

Најтежи хемијски елементи добили имена

Међународна унија за чисту и примењену хемију (енг. International Union for Pure and Applied Chemistry, IUPAC), у сарадњи са Међународном унијом за чисту и примењену физику (енг. International Union for Pure and Applied Physics, IUPAP) је 28. новембра 2016. године донела коначну одлуку о именовању елемената атомских бројева 113, 115, 117. и 118. Неколико година раније елементи редних бројева 114. и 116. званично су добили називе (2012). У овом тексту наводе се имена ових хемијских елемената, као и пут којим се дошло до њих.

Данас је познато тачно 118 хемијских елемената и сада сви они имају одређен назив и симбол. Процедура за именовање новог елемента може да започне тек када је постојање хемијског елемента потврђено ван разумне сумње. Елементи атомског броја већег од 100 се синтетишу нуклеарним процесима у којима се добија изузетно мали број честица (понекад само пар честица) које треба да се детектују, а које имају врло кратко време живота. На позив IUPAC-а, тим који је први потврђено синтетисао нови елемент добија право да предложи назив и симбол за исти. Избор мора бити оправдан - по традицији, нови елементи могу добити називе на основу географских места, научника, митолошких бића, својих особина и сл. Ако IUPAC-ова комисија одобри предлог, званично се објављује име новог елемента.

ЕЛЕМЕНТ 113

Елемент 113 добио је назив *нихонијум* (енг. Nihonium) и симбол Nh. Назив потиче од речи *Нихон* којом Јапанци називају своју земљу. Прве атоме овог елемента добио је 2003. године руски истраживачки тим у Обједињеном институту за нуклеарна истраживања у Дубни (град у близини Москве). Ипак, приоритет открића елемента 113 добио је тим у јапанском нуклеарном институту РИКЕН, којим је руководио Косуке Морита. Они су 2004. године

овај елемент синтетисали директно - бомбардовањем бизмута-209 јонима цинка-79. Регистровани су само један атом нихонијума-278, детекцијом зрачења насталог низом алфа-распада овог атома.

ЕЛЕМЕНТ 115

Елемент редног броја 115 назван је *московијум* (енг. Moscovium), у част главног града Русије и добија симбол Mc. Овај је елемент, као и многи други, први пут добијен је у Институту у Дубни 2003. године, под вођством Јурија Оганесијана.

ЕЛЕМЕНТ 117

За елемент атомског броја 117 предложено је име на енглеском језику - *Tennesine*. Назив је дат у част америчке савезне државе Тенеси, будући да је прве атоме овог елемента добио тим чији су чланови били истраживачи Оук Риџ из националне лабораторије у Тенесију (иако је само истраживање вршено у Дубни). Како је настао 2010. године, овај елемент је данас најскорије откривени елемент. Симбол елемента 117 јесте Ts. Он је добијен бомбардовањем берклијума-249 јонима изотопа калцијума-48. Око назива овог елемента постојала је дилема, јер енглески називи за елементе 17. групе (којој тенесин и припада) по правилу завршавају на *-ine* (Fluorine, Chlorine, Bromine...) док се на другим језицима овај наставак губи (флуор, хлор, бром...). По аналогији, овај елемент би се на српском требао звати *тенес*, што делује бесмислено. ИУРАС је ипак прихватио овај назив – *тенесин*.

ЕЛЕМЕНТ 118

Елемент 118 назван је *оганесон* (енг. Oganesson) и има симбол Og. Назив је добио у част руском научнику и истраживачу Јурију Оганесијану (1933-), који је водио многобројна истраживања у Дубни која су довела до открића многих хемијских елемената са великим атомским бројевима, између осталих и елемента 118. Добијен је бомбардовањем калифорнијума-249 јонима калцијума-48. Године 2006. детектовано је три атома оганесона. Овај експеримент је поновљен више пута због скандала који је настао када је тим америчких истраживача објавио лажиране резултате о добијању елемента 118 (један члан тима је намерно наместио експерименталне податке). Да се слично не би

поновило, када је елемент 118 стварно добијен, објављивање открића је одлагано неколико година. Такође је занимљиво и да је оганесон, поред сиборгијума, једини елемент који је добио назив по живом човеку. Када се размишљало о додељивању назива за сиборгијум 1997. године, IUPAC није прихватио предлог, јер је сматрао да се елемент не би смео назвати према особи за њеног живота (амерички научник Глен Сиборг 1912 - 1999), али је због жестоког протеста великог броја хемичара комисија ипак попустила.

Сада само још остаје питање када ће се добити елементи 119 и 120, а тиме и започети нова 8. периода у Периодном систему елемената. Будући да је последњи новосинтетисани елемент, тенесин, добијен још 2010. године, можемо уочити да хемичари и нуклеарни физичари више немају жељу за откривањем нових, још тежих елемената. Тако је пре свега због тога што ова истраживања изискују огромну количину новца, а њихови резултати у суштини немају велик значај. Добија се само неколико атома који постоје делић секунде, тако да не могу наћи никакву практичну примену (бар за сада).

Андреј Кукурузар IV-5

Јован Хацић

Јован Хацић (у књижевности познат под псеудонимом Милош Светић) је био српски књижевник из XIX века и један од највећих противника Вукове језичке реформе. Био је оснивач и први председник Матице српске, дописни члан Друштва српске словесности и Српског ученог друштва.

Рођен је у Сомбору 8. септембра 1799. године, који је у то време био у саставу Хабзбуршке монархије и потиче из најбогатијег слоја српског грађанства у Угарској. Српску основну школу је завршио у Сомбору, а немачку у Оцацима. Гимназију је завршио у Сремским Карловцима и у Пешти, а студије права у Пешти и у Бечу. Током свог боравка у Бечу, Хацић је имао прилику да упозна многе великане тога времена који су утицали на формирање његове личности и правног начина размишљања.

Хацићев књижевни и научни рад је обиман. Осим правом, бавио се и поезијом, превођењем, историјом, филологијом. Хацићев узор је био Лукијан Мушички. По угледу на Мушичког, Хацић је писао оде у славу истакнутих савременика, родољубиве, дидактичке песме, показивао и велико интересовање за политичку и епску поезију.

Јован Хацић се бавио и преводилачком делатношћу. Преводио је дела античке и модерне класичне традиције: Хомера, Вергилија, Хорација, Шилера, Гетеа и многих других. Превео је делове из *Илијаде* у десетерцу, а Хорацијеву *Песничку уметност* превео напоре, у метру оригинала и у епском десетерцу.

Хацић је нарочито остао познат као главни противник Вука Караџића. Иако је у почетку свог књижевног рада, Хацић био у добрим односима са Вуком, њихов однос се поштрио. Док се Вук борио за то да народни језик постане књижевни, Хацић је сматрао да народни језик не може, без развијања и увођења

позајмљеница, постати књижевни. Хацић је 1837. године објавио књижицу *Ситнице језикословне*. Тада је Вук проценио да је наступио погодан тренутак за јавни обрачун са Хацићем.

Сукоб између Хацића и Вука Караџића је потрајао све до 1847. године, а која представља Вукову годину победе у којој је коначно доказао да је српски народни језик једини прави језик Срба. Те године издате су четири књиге Вука и његових сарадника: Вуков превод Новог завјета са црквенословенског на српски језик, затим расправа о језику *Рат за српски језик и правопис*, Ђуре Даничића, *Песме*, Бранка Радичевића и *Горски вијенац* Петра Петровића Његоша.

Издавањем *Горског вијенца*, доказано је да се и највећа филозофска дела могу писати чистим српским народним језиком.

Иако је победа Вукове реформе била очигледна, Хацић је сукобе са њим наставио и до шездесетих година, веома упорно али са недовољним стручним знањем и слабо убедљивом аргументацијом. Победа Вукове реформе је и званично проглашена 1868. године.

Хацић је умро у Новом Саду 23. априла наредне године.

Његово књижевно стваралаштво је, свакако, врло значајно у српској књижевности XIX века, али конзервативне идеје које су нарушавале тадашње покушаје напредовања у језику биле су те које су донекле онемогућиле његов успех у филологији.

О Нобелу, Дилану и осталоме

Ако којим случајем живите изоловани у каквој пећини, пустињи или у колиби на врху Голије, вероватно сте једина особа која је пропустила вест која је поделила јавно мњење Интернете и изазвала жестоке полемике - наиме, Роберт Цимерман, кантаутор познат по конспиративном имену Боб Дилан, овогодишњи је добитник утицајне награде настале због нечисте савести проналазача динамита (читај: Нобел), и то за, веровали или не, књижевност! Рат у коментарима не престаје да јењава; сукоб између Дилан (не Дог) фандома и зналаца праве књижевности само се распламсава, и крај се не назире. Силина расправа пробудила је чак и успаваног левијатана, древну и моћну звер криптичног имена дивина менс, те је стога ред да се да неко мишљење о овој, толико актуелној, теми.

Два су суштинска питања расправе која остају када се одбаце сва ничим изазвана мишљења, полуаргументи, безочни напади на другу страну, позивање на свете краве (лат. *argumentum ad vaccas sanctas*), итд. 1) да ли је оправдано награду за књижевност доделити за рад који, строго гледано, није књижевно, 2) да ли, ако је оправдано, Дилан стварно заслужује ту награду квалитетом свог опуса. Бројна се мишљења могу чути на ову тему; већина, пак, оспорава или право комитета да Дилану додели награду, или саму ваљаност његовог дела. Па, са урођеном ми оштрином, бацимо се на анализу ових великих дилема.

Па, кренимо од самог почетка. Дакле, да ли је оправдано дати награду за књижевност једном кантаутору? Или, посматрано са друге стране, да ли у Дилановим делима (како књижевним, тако и песмама) има довољно тога што се може уврстити у елитне редове литературе, или пак, све остаје на приземном нивоу обичне музике за плебс? Овде вреди споменути један пример великог уметника кога већина сматра за књижевника, али који то заправо није био (која гомила заменица!) - Виљема Шекспира. Истина, то је било друго време: ипак, Шекспир је стварао комаде намењене извођењу пред публиком (без икакве

помисли о њиховом штампању) и био глумац. Наравно, овде не поредим њихове домете (јер, да се разумемо, једно је Виљем, а друго Боб), већ однос савременика према ономе што стварају. Иако се креативни рад музичара (текстови песама), филмских сценариста (филмски сценарији, логично), итсл. могу чинити неповезаним са књижевношћу, они су заправо у једној тесној и синкретичкој вези. Иако свакако није у питању књижевност у ужем смислу, ако прихватимо дефиницију уметност речи и приповедања, онда је сасвим схватљиво да се и песме (енглески ту прави једну лепу дистинкцију између song и poem, овде се мисли на song) могу видети као део књижевног корпуса.

Други део питања - да ли је, онда, Дилан најбољи избор - јесте оно на које је бесмислено одговарати. Комитет је познат по томе да лауреата одабира по свом нахођењу, те стога то ко је најбољи избор нема никаквог утицаја на избор (како изненађење!). Оно што је много битније од свега тога јесте да Диланова дела испуњавају услов који свако књижевно дело треба - да допире до својих конзументата и да се бави актуелним темама и проблемима. Граница између поезије и музике је танка; то је, рецимо, приметно у словенским књижевностима, где су најпеваније песме често настале као дела познатих књижевника (погледајмо, рецимо, Змаја, Радичевића или Шантића).

И, за крај, да се осврнем на Харукија Мураками, по многима онога ко је највише заслужио Нобела. Сироти Харуки! Ускраћена му је награда што му по свим заслугама припада! Какав писац! Е, па... Децо моја, варате се. Истина, популаран је - али то је аргумент који сам по себи ништаван. Шта с његовом популарношћу? Да вам разоткријем истину иза овог Муракамија: у питању је писац за оне којима одговара нижеразредна литература, али то себи не желе да признају. Да је добио награду, био би трећи Јапанац икада који је постао лауреат (после Кавабате и Оеа) - али, да ли он може да дође у њихово друштво? Не, не може; то што су његова дела читљива и забавна широким народним масама не значи да је довољно квалитетан аутор да би заслужио Нобела. Не, немам ништа против њега лично, ни против тога да се његова дела читају, обожавају или шта већ, али будимо свесни њихове вредности. Да ли је Мураками на нивоу Акутагаве, Танизакија, Кавабате, Мишима? Мени и сама та помисао звучи смешно, и то нема везе са мојим вољењем/невољењем дотичног, већ са реалним критеријумима. На пример, Кензабура Оеа лично не љубим превише, али квалитет његових дела је неоспоран.

Смрт трговачког путника

Иранска драма, док прати млади брачни пар, бави се правдом, осветом, достојанством и љубављу малог, скромног човека у борби за егзистенцију. Прича обухвата борбу двоје људи, који су суочени са губитком свог дома. У тешкој муци проналазе ново скровиште, које ће, у ствари, и бити једна од тема ове драме.

Протагониста филма проналази своју жену у болници разбијене главе и сазнаје да ју је непознати нападач повредио док није био код куће. У огромној жељи да нападача пронађе и освети се, заправо започиње сукобе и свађе са својом супругом. Упоредо са овим дешавањима, њих двоје глуме у драми Артура Милера *Смрт трговачког путника* где главни глумца филма управо и игра трговачког путника у представи.

Иако је ова драма Артура Милера вероватно била повод да филм назове *Трговачки путник*, редитељ ипак проналази још многе нити које се надовезују на овај наслов. Аутор овог филмског остварења разрађује теме: правде, освете и понижења, као и њихових последица.

Као и у већини филмова истоименог редитеља, приказују се скромна материјална стања карактера. Психолошки портрети ликова су детаљно разрађени, а то је свакако заслуга редитеља, а и глумца који су ликове на тачан и сугестиван начин изнели. Шта је правда и да ли зарад ње треба правити компромисе, да ли кривац за злодело заслужује да буде кажњен и на који начин, питања су којим се филм бави.

Асгхар Фаради, редитељ филма, још једном је доказао да је његова уметност социјално и политички ангажована.

Филм је премијерно у Србији приказан на Међународном филмском фестивалу

у Београду, где је у Центру Сава заслужено зарадио искрен и громогласан аплауз. Филм је освојио награду Оскар за најбоље страно остварење, као и канску Златну палму за режију (Асгхар Фахради) и главну мушку улогу (Шабаб Хосеини). Поред филма *Смрт трговачког путника* препоручујем још једано његово дело за које је био вишеструко награђивано од стране филмске академије, а то је филм *А Сепаратион*.

Гимназија *Вељко Петровић* из Сомбора посетила је овогодишњи *ФЕСТ* са проф. Марином Антић, којој се овом приликом на томе и захваљујемо.

Растко Торлаковић III-3

Одраз

Било је то пре много година.
Како је рекла врача
тако учиних.

У шуми камених храстова
дубоко међу њиховим шакама,
које зарише у земљу
да би не одлетели,
тражио сам нестварна
копља светлости
што пробадају таму.

Нађох их у срцу трулог дебла.
Вукови у ланцима су јечали,
зраке сам сплитао у мрежу.
Дошао сам на искричави поток
чекајући тебе

еонима.

Чучнула си и погледала свој лик –

волела си га скоро колико и ја.

Бацих уплетено светло –

уплашено си скочила.

Седефна паучина месеца

испредена мојим рукама

твој одраз у води је заробила –

батргао се залуд.

Већ деценијама нисам те видео.

Још од те ноћи.

Знам

када погледаш у бунар,

а утопљене душе

не комешају мртву воду –

огледало са ког је платно

тек скинуто,

видиш само једно.

Празнина.

Без твога лика

твога одраза

који сада живи у мени.

Мој је већ стар и уморан.
Твој је поред њега,
млад какав је био те ноћи –
видим одраз који ти
не можеш видети.

Ипак,
још увек чезнем,
болно чезнем,
да га пронађем
у твојим очима.

Исток

Песком завејани градови Истока;
глинени демони склупчани у
динама,
прах зигурата, сломљена Иштарина
капија,
усахли бунари утопљених душа;
над њима бдију сени старих
акација;
утварни мирис амбре и мошуса.

Локвањи са давно мртвих вода,
плутају, тек понекад, на сувом
ветру.

Коса мисирске девојке – давно
мртве –
мокра и мирисна од реке
замнахом у ваздуху исписује
име живота.

Сећам се;
јутра на речним степеницама,
опојни мирис азурне зоре,
бескрајно небо под нашим
ногама,
месец убран попут крина.
Воде су раскрыљене над нама;
рибе сребрних стомака
звезде су нашег свода
плове лењо небом – сјај крљушти.

Тиаматин точак обрће се
у мрачном диму; искре са мача
што се оштри на божијем тоцилу.
Црни точак патње и гнева ломи!
Крхотине зоре песком просуте,

раскидана светлост сунца крвари,
спаран је и тежак ваздух над
Еуфратом,
запуштени канали обрасли трском,
бесно се пуши и тиња небеска
светиља,
земља опржена дахом ватре,
разломљене плоче закона, пале
стеле,
време слама!

Пустиња;
понирање у Себе, понирање у
Једно,
место где све престаје,
мировање је једина вечност.
Песак нас завејава.

Исток спава под древним
звездама,
уснио на каменом одру храма,
тешких смарагда међу дојкама,
застрт сребрном копреном
векова,
сања сан о себи, Сунцу и води,

дахом својим круни векове,
монолитан, бескрајан и чврст,
сред праха што му се гомила под
стопалима.

Пут

Ходамо.
На леђима
тежак терет
векова.
Око нас свуда
сени.

На наковању
сами стављамо
букагије.
Закивамо их
усијаним клиновима.

У царству слепих
пророци,

песници,

лудаци.

Сваки каже

да он има вид

да зна шта су Боје –

Ипак,

да ли је

једнооки човек

међу слепцима

бољи?

Нико није послат

са небеса –

усправан

огњени стуб

праћен

гласовима што поју,

што руше зидине

не!

Сваки корак –

борба.

Са собом.

Са светом.

Сваки дах –
рат који се
мора добити,
вечни пламен
што не сме
згаснути.

Кроз јалову земљу,
посућу
грудвама соли,
кроз крш и стење,
запаљени честар –
похотни плес
духова огња,
дубоку воду
што чува оковану
тамну,
незнано дуго тражимо
Пут.

Његови обриси
у жилама листа,
осликани мразом
на окнима,
у променљивим обрасцима

дубоких вирова,
игри Сунца на
сеновитим пропланцима,
убележени у
испуцалим ранама
сасушене земље,
у замршеним сплетовима
наших вена.

У нама самима
бескрај светова.
Безброј путева.
Васиона.

